

Monika Dziurnikowska

Świat wartości kandydatów do zawodu adwokata : (wyniki ankiety "Studenci prawa o swojej przyszłości zawodowej")

Palestra 42/5-6(485-486), 74-82

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Świat wartości kandydatów do zawodu adwokata

(Wyniki ankiety
„Studenci prawa o swojej przyszłości zawodowej”)

Rola zawodowa prawnika w społeczeństwie doby szerokich zmian systemowych powinna polegać nie tylko na łagodzeniu społecznych konfliktów, ale nade wszystko na kultywowaniu zachowań zgodnych z obowiązującymi przepisami prawa i niwelowaniu wszelkich niedogodności związanych z koniecznością dokonywania licznych zmian prawnych. W czasach ogólnego kryzysu wartości, jaki dał o sobie znać w Polsce po roku 1989, w czasach, gdy ludzie nie potrafią odnaleźć się w nowej rzeczywistości i odchodzą od dotychczasowych systemów normatywnych, uznając je za niewystarczające lub nieadekwatne, oraz stosując wybiegi pozaprawne w celu osiągnięcia życiowego sukcesu, prawnicy o wysokim poziomie moralnym i niezachwianych zasadach etycznych są niezwykle potrzebni. Dlatego niezwykle ważne wydało nam się poznanie systemu wartości, życiowych celów i zasad przyszłych prawników, a szczególnie tych spośród nich, którzy już wkrótce być może będą pracować w zawodach bezpośrednio związanych z wymiarem sprawiedliwości i w majestacie prawa będą oskarżać, bronić i sądzić, ale przede

wszystkim kształtować świadomość prawną społeczeństwa nowej doby demokracji.

W celu poznania opinii studentów prawa na temat ich preferencji zawodowych przeprowadziliśmy badania empiryczne. Badania, pod kierunkiem naukowym doktor Elżbiety Łojko, zostały zrealizowane wśród studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego w latach 1996–1997 i dotyczyły opinii studentów naszego wydziału na temat ich przyszłości zawodowej¹. Badaniami zostali objęci studenci I, III i V roku studiów.

Szczególnie interesujące wydawało mi się jak wśród rozmaitych zawodów prawniczych postrzegany jest zawód adwokata. Pracę moją pragnę więc poświęcić rozważaniom na temat systemu wartości, postaw wobec prawa, oraz kondycji psychospołecznej potencjalnych adwokatów. Postanowiłam zająć się tą specyficzną grupą zawodową z uwagi na to, że wykonywanie zawodu adwokata wymaga określonych predyspozycji. Mam na myśli nie tylko wysoki poziom moralny, jakim winni się cechować adwokaci, ale także takie cechy osobowo-

ści jak łatwość nawiązywania kontaktów z ludźmi, pewność siebie i poczucie własnej wartości. Nie bez znaczenia jest więc odpowiedź na pytanie czy kandydaci do zawodu adwokata spełniają te wysokie wymagania i jacy prawnicy będą w przyszłości tworzyć polską palestrę.

Motywy wyboru studiów prawniczych przez studentów aspirujących do zawodu adwokata

Zawód adwokata chce w przyszłości wykonywać znaczna ilość badanych studentów prawa, 27% na roku I i po 22% na roku III i V. Obok zawodu radcy prawnego, zawód adwokata jest najbardziej popularną wśród studentów drogą dalszej kariery zawodowej².

Zdecydowana większość badanych studentów aspirujących do zawodu adwokata nie miała trudności w podjęciu decyzji o kontynuowaniu swojej edukacji na wydziale prawa, a niezdecydowanych było zaledwie 9% studentów I roku, 15% III roku i 21% z roku V. Znacznie bardziej interesujące wydają się jednak motywy tej decyzji. Ci, którzy zamierzają zostać adwokatami wybierając studia prawnicze kierowali się głównie swoimi zainteresowaniami – na ten aspekt wskazało 30% studentów I roku, 42% z roku III i 35,5% z roku V. Studenci widzący swoją przyszłość w zawodzie adwokata znacznie częściej niż ich koledzy z roku przyznawali, że zainteresowania miały istotny wpływ na ich decyzję dotyczącą wyboru kierunku studiów. Nie bez znaczenia dla naszych ankietowanych było również to, że zawód prawnika łączy się z uznaniem i szacunkiem społecznym (uważa tak 19% studentów z roku I, 12% z III roku

i 9,7% z V) oraz ze swobodą wyboru stylu życia (zwróciło na to uwagę 15% badanych z I roku, 21% z III i 9,7% z V). Znaczny odsetek studentów ze wszystkich badanych lat wskazał także na aspekt materialny wiążący się z zawodem adwokata. Nie sprawdziła się natomiast moja hipoteza zakładająca, że tradycje prawnicze w rodzinie będą szczególnie istotne przy wyborze kierunku studiów przez studentów aspirujących do zawodu adwokata (na ten aspekt wskazało zaledwie 3,8% studentów I roku, 3,2% z roku V i ani jeden student z roku III, czyli mniej niż wśród ogółu badanych studentów).

Ciekawe spostrzeżenia może nasunąć porównanie motywów, jakimi kierowali się kandydaci do adwokatury wybierając studia prawnicze, z ich opiniami na temat studiów na Wydziale Prawa i Administracji UW. Dla badanych studentów studiowanie prawa wiąże się z możliwością zakwalifikowania się do tzw. elit społecznych, charakteryzujących się dużym prestiżem, wysokim statusem materialnym i odpowiednio dużym udziałem we władzy. Świadczy o tym chociażby fakt, że aż 81% studentów I roku, 78% III i 74% V uważa, że studia prawnicze są prestiżowe, a ponad połowa studentów I i V roku przyznaje, że studia te pozwalają na wyrobienie sobie znajomości w świecie prawniczym. Co ciekawe kandydaci do adwokatury jednak nieco rzadziej niż ich koledzy, wybierający inne drogi kariery zawodowej, wyrażają radykalnie negatywne opinie na temat studiów prawniczych. Studenci preferujący zawód adwokata rzadziej niż pozostali ankietowani uważają, że posiadanie dojsć znacznie ułatwia studia na wydziale prawa, a studiowanie prawa nie

kojarzy im się tak jednoznacznie z nieustanną walką i silną konkurencją na wydziale – znacznie mniej tych respondentów twierdzi, że studia prawnicze zmuszają do walki i uczą siły przebicia. Natomiast duża liczba interesujących mnie studentów z III i V roku (o 5% więcej niż u ogółu badanych) przyznaje, że przebrnięcie przez studia prawnicze wymaga odporności psychicznej, a studia te dobrze przygotowują do życia w warunkach konkurencji. Niepokojące jest to, że większość badanych studentów przyznaje, że studia prawnicze pozbawiają złudzeń na temat roli prawa w społeczeństwie. Sytuacji nie poprawia fakt, że tendencja ta ulega odwróceniu na piątym roku studiów, gdzie tylko 42% potencjalnych adwokatów (co stanowi o ponad 20% mniej niż ogółem) nie potwierdza opinii swoich młodszych kolegów.

Śledząc wyniki naszych badań nietrudno zauważyć, że studenci aspirujący do zawodu adwokata prezentują mniej negatywne opinie o studiach prawniczych niż ich koledzy z roku, co może oznaczać, że studenci ci lepiej funkcjonują w stosunkach panujących na wydziale, oraz że są mniej rozgoryczeni i rozczarowani.

Pragnę jeszcze zwrócić uwagę na zależność pomiędzy preferencjami zawodowymi kandydatów do zawodu adwokata, a prestiżem zawodów prawniczych. Studenci wszystkich badanych lat za najbardziej godny szacunku uznali zawód sędziego – opinię tę podziela 68,5% studentów I roku, 41% studentów z roku III i 42% z roku V. Preferowany przez siebie zawód adwokata respondenci stawiają na drugim miejscu wśród prestiżowych zawodów prawniczych znacznie częściej niż ich koledzy z roku (za godny

szacunku uważa ten zawód 15% potencjalnych adwokatów z roku I, 26% z III i tyle samo z V roku). Na trzecim miejscu według ogólnej ilości wskazań znalazł się zawód pracownika naukowego. Dostyc wysoka pozycja adwokata wśród prestiżowych zawodów prawniczych wynika prawdopodobnie z tego, że studenci aspirujący do wykonywania tego właśnie zawodu, być może już przy wyborze kierunku studiów kierowali się w dużej mierze tym, że zawód prawnika łączy się generalnie z uznaniem i szacunkiem społecznym. Tym samym nie znalazła potwierdzenia postawiona przede mnie teza, że szacunek jakim studenci darzą poszczególne zawody prawnicze, nie ma większego wpływu na wybór ich przyszłych ról zawodowych.

System wartości studentów aspirujących do wykonywania zawodu adwokata

W moich rozważaniach założyłam, że wyznawany przez studentów system wartości warunkuje określone preferencje zawodowe. I tak studenci aspirujący do zawodu sędziego powinni być ukierunkowani bardziej prorodzinnie, a ich koledzy preferujący zawód adwokata powinni raczej wybierać drogę kariery zawodowej i jej właśnie podporządkowywać swoje życie osobiste. Przewidywania te jednak nie sprawdziły się. Studenci pragnący w przyszłości pracować w zawodzie adwokata z roku I i III pytani o to, co jest dla nich w życiu najważniejsze, częściej niż ich koledzy z roku wskazywali na pierwszym miejscu szczęśliwe życie rodzinne (opinię tę podziela 33% badanych na I roku i 31% na roku III). Na drugim miejscu studenci ci umieścili

wewnętrzną harmonię i życie z własnymi przekonaniem, a na trzecim karierę w zawodzie, przyjaźnię i dobre kontakty z ludźmi, oraz wysoki status materialny. Zrobienie kariery w zawodzie ma dla tych respondentów tylko nieco większe znaczenie niż dla ich kolegów z roku. Po obliczeniu ogólnej ilości wskazań okazało się jednak, że udane życie osobiste jest dla ankietowanych preferujących zawód adwokata tylko celem pozornym. W rzeczywistości zarówno studenci I jak i III roku równie często co pozostali badani za najważniejsze uważają osiągnięcie statusu materialnego pozwalającego na realizację własnego stylu życia, a szczęście rodzinne staje się dla nich celem drugorzędym. Dane te nie wydadzą się aż tak zaskakujące jeżeli weźmie się pod uwagę, że dla potencjalnych adwokatów z I i III roku wysoki poziom zarobków w zawodach związanych z prawem częściej niż dla ogółu studentów był istotnym motywem wyboru studiów prawniczych.

Aspirujący do zawodu adwokata studenci V roku w swoich opiniach na temat ważnych życiowych celów również odbiegają od pozostałych ankietowanych. Znacznie mniejsze znaczenie ma dla tych studentów szczęśliwe życie rodzinne (za najważniejsze wśród życiowych celów uważa szczęście rodzinne o ponad 20% mniej potencjalnych adwokatów niż ich kolegów z roku). Zdecydowanie bardziej respondenci cenią sobie natomiast życie w zgodzie z własnymi przekonaniem i wewnętrzną harmonię, pracę pasjonującą i dającą wiele przyjemności, oraz zrobienie kariery w zawodzie pracą i własnymi siłami. Wysoki status materialny nie jest dla

kandydatów do adwokatury z roku piątego celem, do którego warto dążyć.

Sprawdziła się natomiast moja hipoteza dotycząca preferowanego przez kandydatów do adwokatury sposobu osiągnięcia sukcesu zawodowego. O ile znacznie większa ilość potencjalnych adwokatów z I roku (59% w stosunku do 47% pozostałych studentów) uważa, że sukces zawodowy bardziej zapewnia wiedza i własna praca, o tyle równie dużo co ogółem respondentów z III i V roku aspirujących do zawodu adwokata wyraźnie preferuje osiągnięcie sukcesu zawodowego za pomocą znajomości, powiązań i dojsć. Należałoby się zastanowić nad mechanizmem takiego zjawiska. Rodzi się pytanie, czy jest to specyfika naszego pokolenia, czy też wzorzec zachowań wyrobiony przez stosunki panujące na wydziale? Przychyliłabym się raczej do tego drugiego stanowiska.

W świetle powyższych rozważań nie wydaje się więc zaskakujące, że studenci preferujący zawód adwokata pytani o to, co ich koledzy z roku uważają za najbardziej istotne w dążeniu do sukcesu zawodowego, wskazali przede wszystkim na znajomości w środowisku prawniczym, oraz na posiadanie takich cech osobowości jak tupet i siła przebicia. Dopiero na trzecim miejscu, według ogólnej ilości wskazań, kandydaci do tego zawodu umieścili dużą wiedzę i wykształcenie jako czynnik warunkujący osiągnięcie sukcesu. Studenci piątego roku zwracali również uwagę na to, że tradycje prawnicze w rodzinie mogą znacznie ułatwić zrobienie kariery w zawodach prawniczych – uważa tak 13% ankietowanych. Interesujące wydaje się, że na to pytanie podobnie odpowiedzieli kandydaci do adwokatury ze wszystkich

badanych lat, pomimo iż studenci pierwszego roku wyraźnie deklarowali w poprzednim pytaniu, że sukces zawodowy bardziej zapewnia wiedza i własna praca. Oznaczać by to mogło, że studenci pierwszego roku znacznie bardziej krytycznie postrzegają swoich kolegów niż siebie samych. Dlaczego tak się dzieje można tylko spekulować, ale z pewnością zjawisko to ma związek z systemem wartości wyznawanym przez potencjalnych adwokatów. W celu głębszego zbadania tego problemu zamieściliśmy w naszej ankiecie szereg różnego rodzaju paremii i dewiz życiowych, i poprosiliśmy naszych respondentów o ustosunkowanie się do nich. Ze stwierdzeniem, że człowiek pokojowo usposobiony może więcej osiągnąć skłonnych było się zgodzić około 48% studentów I i III roku, oraz 67% studentów z roku V. Należy jednak zaznaczyć, że spora grupa studentów, średnio co czwarty respondent na każdym badanym roku, nie podziela tej opinii. Choć przeważająca większość kandydatów do zawodu adwokata, podobnie jak ich kolegów z roku, uważa, że umów trzeba bezwzględnie dotrzymywać, to nieco mniej tych respondentów jest skłonnych przyznać, że żadne normy nie są ważniejsze od prawa stanowionego. Również zdecydowana większość studentów aspirujących do zawodu adwokat deklaruje, że „nikomu nie wolno odmówić głosu”, choć nie można nie zauważyć, że o 5% więcej potencjalnych adwokatów z roku V niż ich kolegów, nie zgadza się z tym twierdzeniem. Jest to tym bardziej niepokojące, że specyfika zawodu adwokata wymaga bliskich kontaktów z drugim człowiekiem i otwarcia się na jego problemy.

Respondenci preferujący zawód adwokata zdają się być bardziej niż pozostali studenci nastawieni na zrobienie kariery zawodowej i osiągnięcie wysokiej stopy życiowej wszelkimi sposobami. Dość powiedzieć, że studenci aspirujący do tego zawodu częściej niż ogół badanych (aż 19% ankietowanych z I roku, 15% z III i 10% z V) uważają, że należy dążyć do celu po trupach. Nawet jeżeli zjawisko to w mniejszym nasileniu występuje u studentów starszych lat, to i tak dane te są alarmujące. Nieco mniej natomiast jest wśród interesujących mnie respondentów takich studentów, którzy woleliby nieuczciwe zwycięstwo od uczciwej przegranej. Badani, którzy widzą swoją przyszłość w zawodzie adwokata również bardziej niż pozostali studenci cenią takie wartości jak dobra sława, honor, czy sprawiedliwość (średnio 3/4 respondentów ze wszystkich badanych lat uważa, że dobra sława więcej znaczy niż majątek), oraz częściej skłonni są czerpać satysfakcję z pracy zawodowej.

Wpływ postaw legalistycznych i antylegalistycznych na preferencje zawodowe kandydatów do zawodu adwokata

Wydawałoby się, że osoby aspirujące do tak odpowiedzialnego zawodu jakim jest zawód adwokata powinny odznaczać się szczególnie wysoką etyką zawodową i prezentować postawę zdecydowanie legalistyczną, odrzucając jednocześnie wszelkie przejawy łamania obowiązującego prawa. Powinny również pozytywnie odnosić się do ustanowionych norm prawnych. Tak jednak nie jest, czego dowiodły przeprowadzone

przez nas badania. Studentów pragnących w przyszłości wykonywać zawód adwokata raczej trudno nazwać legalistami. Kandydaci do tego zawodu znacznie częściej niż pozostali respondenci wykazują postawą oportunistyczną lub wręcz antylegalistyczną. Respondenci aspirujący do zawodu adwokata uważają, że napotykać przepisy prawa ich zdaniem niesłusznie, należy stosować się do nich tylko na pozór, a praktycznie starać się je omijać, lub w ogóle się do nich nie stosować (opinię tę podzieliła 53% potencjalnych adwokatów z roku I, 39% z III i 43% z V). Znaczny odsetek badanych studentów proponuje inne rozwiązania w tej kwestii, takie jak stosowanie obywatelskiego nieposłuszeństwa, próby zmiany złego prawa lub rezygnację z prawa pozytywnego na rzecz prawa natury.

Postawy antylegalistyczne i oportunistyczne wśród studentów, wiążących swoje przyszłe losy zawodowe z zawodem adwokata, mogą wynikać z negatywnej oceny obowiązującego w Polsce prawa, choć w swych opiniach studenci ci nie różnią się znacznie od pozostałych badanych. Bez względu na preferencje zawodowe duża część studentów prawa uważa, że prawo w Polsce nie jest ani równe, ani sprawiedliwe. Wśród studentów V roku aspirujących do zawodu adwokata jest nawet więcej niż ogółem ankietowanych, którzy podzielają tę opinię. Również nieco więcej interesujących mnie respondentów (ponad 90% studentów na wszystkich badanych latach) uważa, że polskie prawo nie jest skuteczne. Natomiast zaledwie co piąty student chcący zostać adwokatem jest skłonny przyznać, że obecnie obowiązujące przepisy umożliwiają obywatelom

dochodzenie swoich praw. Taka opinia pojawiająca się równie często u kandydatów do adwokatury co u ich kolegów z roku, może wynikać między innymi ze zdecydowanie negatywnej oceny przez badanych stabilności prawa, jego spójności, oraz zrozumiałości dla większości ludzi.

Szczególnie jednak uderzające są opinie kandydatów do adwokatury na temat takich zjawisk jak łapówkarstwo lub poświadczanie nieprawdy. Interesujący mnie studenci nie tylko nie piętnują takich zachowań, ale wręcz je akceptują i deklarują stosowanie takich praktyk w przyszłym życiu zawodowym. Dość powiedzieć, że ogromna grupa potencjalnych adwokatów z roku V (58% w stosunku do 38% respondentów ogółem), nie miałaby żadnych oporów przed wręczeniem łapówki gdyby pomogło to im załatwić sprawę zleconą przez klienta. Badani studenci nie tylko zrobiliby to bez wahania, ale namawialiby do tego innych, a nawet negocjowaliby wysokość łapówki. Liczba studentów, którzy kategorycznie odmówiliby zapłacenia łapówki lub powiadomili o takim żądaniu odpowiedni organ, niepokojąco maleje wraz z wyższym rokiem studiów, a na V roku jest nawet mniejsza niż ogółem o ponad 5%. Bez wahania również studenci aspirujący do zawodu adwokata poświadczaliby nieprawdę dla dobra swojego klienta. Co drugi badany z I i III roku, oraz co trzeci z roku V zrobiłby to bez zastanowienia, zabezpieczając się na wszelki wypadek, żeby móc się później bronić, lub znalazłby kogoś kto zrobiłby to za niego. Nie bez znaczenia wydaje się być fakt, że kandydaci do adwokatury poświadczaliby nieprawdę dla dobra swojego klienta

znaczniej częściej niż ich koledzy z roku. Również mniej niż ogółem, studentów preferujących zawód adwokata, nie poświadczyliby nieprawdy nawet, gdyby miało to narazić na szwank interesy ich klienta.

Gdyby nie wyniki przeprowadzonych przez nas badań nikt nie odważyłby się nawet przypuszczać, że kandydaci do zawodu adwokata częściej niż ich koledzy z roku poświadczyliby nieprawdę dla dobra swojego klienta, oraz równie często co pozostali studenci bez oporów wręczyliby łapówkę. Uderzające jest również to, że studenci aspirujący do wykonywania zawodu adwokata są bardziej skłonni naginać prawo dla własnych potrzeb, niż ich koledzy.

Silna konkurencja panująca na Wydziale Prawa i Administracji UW powoduje, że studenci uznają za konieczne stosowanie w przyszłej pracy zawodowej nieczystych reguł walki o klienta, nawet gdyby mieli poświęcić przy tym własne ideały. Stosunki panujące na Wydziale uczą przyszłych prawników, że wygrywa zawsze silniejszy, sprytniejszy i ten, który ma mniej skrupułów. Nie wydaje się więc zaskakujące, że w przyszłej karierze zawodowej kandydaci do adwokatury będą w stanie zrobić wszystko, byleby tylko pozyskać klienta, nawet jeżeli miałyby to oznaczać złamanie prawa, na straży którego powinni stać jako przedstawiciele zawodów prawniczych.

Zależności między wyborem przez studentów zawodu adwokata, a ich kondycją psychospołeczną

Zmienne psychospołeczne należy uznać za istotne elementy decydujące o wyborze przyszłej roli zawodowej.

Wynika to między innymi z tego, że zawód adwokata wymaga szczególnych predyspozycji, takich jak łatwość nawiązywania kontaktów z ludźmi, pewność siebie i otwartość na problemy innych. Zawód adwokata powinny więc wybierać osoby pozytywnie nastawione do otoczenia, otwarte na stosunki interpersonalne, zadowolone z życia i mające poczucie własnej wartości. Postulat ten tylko w części znalazł potwierdzenie w przeprowadzonych przez nas badaniach. Syndrom poczucia zagrożenia jest tylko nieco mniej widoczny u studentów aspirujących do zawodu adwokata niż u ich kolegów preferujących inną drogę kariery zawodowej. Generalnie jednak słabiej występują u tych studentów takie zjawiska jak negatywny i wrogi stosunek do innych ludzi, oraz poczucie osamotnienia i zagubienia.

Respondenci z I i V roku widzący swoją przyszłość w zawodzie adwokata tylko nieco częściej niż pozostali badani uważają, że ludzie są na ogół obojętni wobec innych (opinię tę podziela 72% potencjalnych adwokatów z I roku i 68% z roku V). Natomiast na roku III o 5% więcej kandydatów do zawodu adwokata niż ich kolegów z roku twierdzi, że ludzie są złośliwi lub nieżyczliwi. Pomimo to studenci preferujący zawód adwokata częściej niż pozostali badani zaufaliby każdemu człowiekowi, dopóki on sam nie zawiódłby tego zaufania. Skłonnych obdarzyć zaufaniem drugiego człowieka jest około 15% potencjalnych adwokatów z roku I, 20% z III i 17% z V roku. Również częściej niż pozostali ankietowani interesujący mnie studenci przyznają, że poza swoją rodziną znają wiele życzliwych sobie osób – opinię tę podziela 24% kandydatów do zawodu

adwokata z roku I, 28% z roku III i 32% z V roku. Jak łatwo zauważyć, pozytywne nastawienie do innych ludzi wzrasta wraz z wyższym rokiem studiów.

Studenci chcący w przyszłości wykonywać zawód adwokata uważają się raczej za osoby zadowolone z życia, a zdecydowanie zadowolonych wśród studentów I i III roku jest nawet więcej niż ogółem. Natomiast studenci V roku aspirujący do zawodu adwokata nie podzielają opinii swoich młodszych kolegów – zdecydowanie zadowolonych z życia jest zaledwie 10% ankietowanych w stosunku do 17% u pozostałych studentów z roku V. Zastanawiające jest to, że wśród studentów trzeciego roku marzących o zawodzie adwokata, którzy wykazywali dość wysoki poziom poczucia zagrożenia, oraz zdecydowaną dezaprobatę wobec stosunków panujących na wydziale prawa, tylko 4,3% (czyli o 5% mniej niż ogółem) uważa się za niezadowolonych z życia.

Konkludując należy powiedzieć, że kandydaci do adwokatury nastawieni są nieco mniej nieufnie do otaczających ich ludzi niż pozostali studenci prawa i w mniejszym stopniu wykazują wysokim poziom poczucia zagrożenia. Również częściej niż ogół respondentów uważają się za osoby zadowolone z życia.

Szanse realizacji własnych planów zawodowych w ocenie studentów prawa

Zawód adwokata jest jednym z bardziej preferowanych zawodów, przez studentów naszego wydziału, i cieszy się niestabnym powodzeniem. Studenci prawa aspirujący do zawodu adwokata

w ocenach swych szans na wykonywanie tego zawodu w przyszłości nie odbiegają od opinii ogółu studentów, oceniając je dosyć wysoko, bo na około 50–80%. Natomiast znacznie więcej potencjalnych adwokatów z roku I niż pozostałych studentów uważa, że ma 80%, a nawet 100% szans by osiągnąć wymarzony cel zawodowy. Optymizm ten maleje jednak wraz z wyższym rokiem studiowania. Na V już tylko 10% ocenia swoje szanse wejścia w przyszłości do polskiej palestry tak wysoko. Wynikać to może z tego, iż studenci V roku lepiej zdają sobie sprawę z dużego nasycenia prawnikami rynku pracy i niewielkiej ilości miejsc jakimi dysponują Rady Adwokackie na aplikacjach adwokackich.

W porównaniu do własnych możliwości osiągnięcia wytyczonego celu zawodowego kandydaci do zawodu adwokata znacznie niżej oceniają szanse swoich kolegów z roku na wykonywanie wybranego zawodu. Interesujący mnie studenci nawet znacznie częściej niż pozostali respondenci uważają, że więcej niż połowa ich kolegów nie znajdzie pracy w zawodach prawniczych. Opinię tę podziela aż 27,5% potencjalnych adwokatów na roku pierwszym, 39% na trzecim i piątym roku. Można więc powiedzieć, że studenci chcący w przyszłości wykonywać ten zawód znacznie bardziej optymistycznie oceniają własne szanse zawodowe niż szanse swoich kolegów z roku. Świadczyć to może o dość wysokim poczuciu własnej wartości kandydatów do adwokatury.

Zawód adwokata należy do zawodów, których wykonywanie wiąże się ze szczególnym powołaniem, a co za tym idzie, ze szczególnymi zasadami etyki zawodowej. Dlatego też studenci aspiru-

jący do tego zawodu powinni cechować się nie tylko wysokim poziomem moralnym, oraz poszanowaniem obowiązującego prawa, ale także określonymi cechami osobowości, takimi jak godność i uczciwość. Wydaje się, że badani studenci nie w pełni spełniają te szczególne

oczekiwania, z jakimi wiąże się pełnienie zawodowej roli adwokata. Jeżeli zatem część tych studentów znajdzie się na aplikacji adwokackiej, wszystko zależeć będzie tylko od wzorców, z jakimi się zetkną i jaki wpływ wywrze na nich działalność organów samorządowych.

Przypisy:

¹ Por. E. Łojko: *O roli zawodów prawniczych w dzisiejszym świecie*, „Palestra” 1997, nr 3–4, s. 52 i n.

² Na ten temat pisałam szerzej: M. Dziurnikowska: *Adwokat i inne zawody prawnicze w opinii studentów prawa*, „Palestra” 1997, nr 5–6, s. 29 i n.